

недостатньо знань про крос-культурні комунікації в туризмі. А оскільки більшість з них їздять на практику в різні країни світу, то навчальним закладам слід звернути увагу на професійну підготовку їх до крос-культурного середовища.

Список джерел

1. Борисенков В. П. Поликультурное образовательное пространство России: история, теория, основы проектирования. Ростов-на-Дону, 2004. 530 с.
2. Гукаленко О. В. Поликультурное образование: теория и практика : монография. Ростов н/Д : РГПУ, 2003. 510 с.
3. Сухорукова Л. М. Ценности поликультурного образования. *Высшее образование в России*. 1996. № 3. С. 115-119:
4. Агранат Ю. В. К вопросу о содержании и структуре поликультурной личности будущих специалистов социальной сферы. *Высшее образование сегодня*. 2008. № 9. С. 64-67
5. Буттаева А. М. Специфика духовного бытия человека в условиях поликультурной среды: автореф. дисс. ... канд. фил, наук: 09.00.11. Махачкала, 2003. 36 с.
6. Миллер Л. С. Развитие гуманистического мировоззрения в процессе поликультурного образования: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. Владикавказ, 2008. 24 с.
7. Шабалдас А. Е. Теория и практика формирования личности школьника в поликультурной среде : автореф. дисс. ...д-ра пед. наук: 13.00.01 Ставрополь, 2005. 30 с.
8. Писарева І. В., Зозуля К. О. Крос-культурні комунікації в туризмі. International Scientific and Practical Conference (online): Science, Research, Development, London 2018. P. 91-93.

Стадник Г. В.,

канд. екон. наук, професор,
професор кафедри економічної теорії та
міжнародної економіки

Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна

ПОСЛУГИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Вища освіта в умовах глобалізації радикально змінюється. Раніше вона ґрунтувалася на «просвітницькій картині світу», переважно як абсолютна, самодостатня цінність. Зараз вища школа все в більшій мірі оцінюється з позицій одержання «прагматичного знання», використовуваного для витягу економічної вигоди в поточному режимі часу. Принципові суспільні зміни останніх років суттєво вплинули на теоретичні дослідження щодо перспектив діяльності вишів.

Зараз триває переосмислення ролі й місця вищої освіти як у соціальній, так і економічній сферах. При цьому розбіжність факторів формування попиту та пропозиції на ринку висококваліфікованої праці, незбалансованість аксіологічних блоків, що визначають професійний вибір, і наявність лага, пов'язаного з отриманням освіти, об'єктивно приводять до потреби в діючих механізмах, спрямованих на узгодження системи освіти з реальними потребами сучасної економіки.

Розвиток ринкових відносин у сфері вищої освіти актуалізував проблеми її якості та доступності, визначення джерел фінансування, взаємодії ринків праці й освітніх послуг. За сучасних умов переважною формою прояву реалізованого економічного інтересу є трансакція. Тому для розгляду системи відносин між суб'єктами ринку освітніх послуг доцільно використовувати трансакційний підхід.

Трансакція – це відчуження й присвоєння прав власності. Усі трансакції на ринку освітніх послуг можна розглядати з точки зору суб'єктів, що здійснюють їх.

Суб'єктами ринку послуг вищої освіти є виші (виробники освітніх послуг), студенти (їх безпосередні споживачі), батьки студентів або інші зацікавлені особи, що здійснюють оплату навчання, установи, що виділяють освітні кредити та гранти. Виші й студенти безпосередньо задіяні в освітньому процесі, інші вступають у трансакції з навчальними закладами з метою створення умов і забезпечення можливостей для здійснення освітнього процесу. Тому трансакція між вишами й студентами є цільовою, а всі інші – такими, що забезпечують.

У результаті цільової трансакції від вузу на користь студента відчужуються інформація в межах пакету освітніх послуг, робочий час викладачів, час використання матеріально-технічної бази з урахуванням зношування фондів, статус брэнда вишу, який починає жити життям свого носія, тобто студента, а потім випускника. Це може виявити як позитивний, так і негативний вплив на брэнд. Під час підготовки й здійснення формальних (контрактних) трансакцій між студентами й навчальним закладом виникає безліч неформальних. Їх можна простежити, якщо розглянути заклад на рівні його структурних підрозділів і професійних співтовариств.

Основна трансакція відбувається в рамках освітнього процесу. Вона не торкається питань фінансування і створення освітньої бази, тобто стандартів, норм, критеріїв і пріоритетів навчання студентів. Для цього здійснюються трансакції, що забезпечують.

Перше коло суб'єктів-учасників, що забезпечують трансакції з вишами, – батьки студентів. Трансакція «виші–батьки студентів» здійснюється одноразово, у момент зарахування студента, підписання договору й, відповідно, прийняття батьками на себе обов'язку оплачувати освіту дітей. Цій формальній трансакції передують тривалий період інвестування родиною у відтворення й розвиток людського потенціалу в наступному поколінні, що включає явні й неявні витрати на народження дітей, догляд за ними, створення прийнятних

умов для повноцінного фізичного й інтелектуального розвитку дитини, витрати на її освіту. Тому батьків можна розглядати як постачальників людських ресурсів певної якості для здійснення вузом освітньої діяльності. Батьки, інвестуючи в освіту своїх дітей, розраховують на високий очікуваний дохід від цих інвестицій у майбутньому у вигляді більш високого рівня оплати праці дітей і, як наслідок, кращого морального й матеріального становища для себе.

Студенти та їх батьки належать до одного домогосподарства. Але різниця в інтересах пов'язана з різницею економічних функцій. Основна функція студентів як безпосередніх споживачів освітніх послуг – вчитися. Функція батьків студентів – оплата навчання своїх дітей. Вони прагнуть одержати найбільшу віддачу від своїх інвестицій. Батьки не залучені в освітній процес і не мають можливості вникнути в його якість. Їх цікавить результат. З погляду батьків, у якості формального результату споживання пакета освітніх послуг виступає диплом про закінчення вузу, у якості фактичного – придбання професії. Чим вище ступінь залежності між формальним і фактичним результатом, тим більше гармонуються інтереси студентів і батьків.

Трансакція з державою неоднакова для державних і недержавних вишів, тому що ступінь їх залежності різна. Загальним для всіх навчальних закладів є обов'язкова відповідність державним стандартам і процедурам контролю, що входить у формування освітньої бази. Відмінність полягає в джерелах фінансування і ступеня залежності від них. Від вишів держава одержує кваліфіковану робочу силу, інструменти для інвестування в людський капітал, науку й інтелектуальний капітал, підвищення інноваційної активності економіки

Третє коло суб'єктів-учасників, що забезпечують трансакції з вишами, – підприємства й організації. Ці трансакції розділяються на освітні й господарські. Освітні трансакції відбуваються з приводу підготовки кваліфікованих кадрів, створення умов для ефективної підготовки кадрів з урахуванням потреб підприємств і формування освітньої бази навчальних закладів. Господарські трансакції здійснюються у вигляді виробничого споживання вишами товарів і послуг підприємств з метою формування матеріально-технічної бази. У підсумку освітньої трансакції підприємства одержують кваліфіковану робочу силу; інструмент керування кадровим потенціалом організації. Виші одержують фінансування у вигляді прямої оплати за підготовку кадрів для подальшої роботи на відповідному підприємстві; сприяння в підготовці кадрів і формуванні освітньої бази.

Якість освітнього процесу, тобто цільової трансакції на ринку освітніх послуг між вишами й студентами, прямо залежить від якості й регулярності трансакції, що забезпечують, під час взаємодії навчальних закладів з іншими учасниками цього ринку. Трансакції, що забезпечують, визначають ефективність і якість системи освіти, тобто якість інвестованих людських ресурсів і конкурентоспроможність підприємств і національної економіки в цілому. Тому необхідно створювати умови для збільшення числа трансакцій, що забезпечують, на ринку освітніх послуг.

Список джерел

1. Архієреєв С. І. Державна трансакційна політика та структурні перетворення економіки України. Х. : Константа, 2006. 108 с.
2. Щербакова Е. Уровень образования в ЕС повышается от поколения к поколению. URL: http://demoscope.ru/weekly/2016/0669/barom01.php#_ftn2 (дата звернення: 22.04.2020).

Чаплигін А. К.,

д-р філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки

Сук О. Є.,

ст. викладач кафедри філософії та педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна

ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА ОСВІТИ В КУРСІ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Електронна система освіти для українських закладів вищої освіти є досить новою. Однак фахівці переважно відзначають пріоритетність та значення інтернет-технологій в процесі навчання і підтримують втілення електронного навчання в навчальний процес.

Під електронним навчанням – *E-learning* (від англ. *Electronic Learning*), за визначенням ЮНЕСКО, розуміється організація освітньої діяльності з застосуванням електронних інформаційних технологій [1]. Електронне навчання передбачає самостійну роботу з електронними матеріалами, консультації, поради, оцінки віддаленого (територіально) експерта, можливість дистанційної взаємодії, цілодобової доставки електронних навчальних матеріалів та отримання сучасних знань в будь-який час і в будь-якому місці.

Треба зазначити, що існує велика кількість видів та форм електронного навчання, і те, яка з форм буде прийнята в окремому ЗВО, залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити і наявність необхідного обладнання, і фінансові можливості навчальних закладів, і рівень кваліфікації викладачів, і ступінь інформаційної грамотності студентів. Сьогодні, в умовах інтенсивного розвитку комп'ютерних технологій, застосування їх в освіті стало актуальною складовою сучасної освітньої системи і однією з умов підвищення її якості.

Серед переваг електронного навчання основною є свобода доступу до інформації, можливість комбінувати навчальну діяльність з іншими видами діяльності, менша витратність на навчання [2]. Також електронне навчання передбачає постійне оновлення матеріалів і курсів, зручні критерії оцінки знань.

Однак, аналіз практики застосування технологій електронного навчання в українських університетах і академіях виявив цілий ряд недоліків в цьому виді